

Ny borgernær værgemålslov

Forenklet og fleksibel administration af værgemål

Foreningen af Faste Værger i
Danmark (FFVD)
December 2024

Indholdsfortegnelse

Behov for et borgernært værgemålssystem.....	3
Formuen skal komme borgeren til gode.....	5
Forældet syn på forbrug af formue.....	5
Unødvendige ansøgninger om brug af formue	5
Konkrete forslag til nye regler for forbrug af formue.....	6
Gæld som en del af hverdagen.....	7
Konkrete forslag – Generel beløbsgrænse	7
Ny model for værgevederlag	8
Den nuværende model.....	8
Behov for en forenklet vederlagsadministration.....	9
Konkrete forslag – Øget brug af standardvederlag	9
Behov for en mere effektiv etablering af værgemål for demente m.fl.	11
Kommunerne skal kunne afgøre flere sager selv	11
Model for klager over kommunens afgørelser	13
Bedre adgang til digitale løsninger	14
Konkrete forslag	14
Kvalitetsudvikling af faste værgers arbejde.....	15
Kurser og kompetenceudvikling	15
Konkrete forslag – fokus på uddannelse og praksislæring.....	16
Behov for en ny tilsynsmodel	17
Forskelle på faste værger og familieværger	17
Kvalitetstilsyn med faste værger.....	17
Økonomisk tilsyn med faste værger	18
Konkrete forslag – Stikprøve- og dialogbaseret tilsyn.....	18
Sagsmængde som kvalitetsparameter.....	19
Konkrete forslag – Antal værgemål.....	20
Øvrige forslag til ændringer	21
Samværgemål jf. § 7 bør fjernes	21
Midlertidige værgemål er ofte ikke nok	21
Forældet aldersgrænse bør afskaffes.....	22
Statslig erstatningsordning bør etableres	22
Begrebet ”særlige dispositioner” bør præciseres.....	23
Afregning af vederlag ved borgers død.....	23
Bilag – Antal indkomne sager i Familieretshuset.....	24

Behov for et borgernært værgemålssystem

Borgere, der mangler evnen til at varetage deres økonomiske og/eller personlige forhold er en svag gruppe i vort samfund, som værgemålsloven i samspil med den socialretlige lovgivning skal gribe. For de borgere, der ikke har pårørende, der kan/ønsker at varetage borgerens interesser træder de faste værger til. De faste værger beskikkes således til at varetage borgerens økonomiske og/eller personlige forhold og er i et vist omfang forpligtet til, at varetage disse forhold ud fra en vurdering af, hvad den enkelte borger selv ville have valgt. De faste værger udøver således deres hverv ud fra en vurdering af den konkrete borgers hidtidige livsførelse, ønsker, behov og værdighed. Værgens opgaver er således forskellige fra borger til borger, men består primært i at varetage en fornuftig styring af borgerens økonomi, budgetlægning mv., samt en opmærksomhed på, hvorvidt borgeren modtager den støtte og omsorg fra det offentlige system, som borgeren har krav på. En fast værge kan således betegnes som en administrativ omsorgsperson på linje med en socialrådgiver eller en bankrådgiver – men med den væsentlige forskel at værgens opgave udelukkende er at varetage borgerens interesser.

Vort menneskesyn på denne gruppe borgere har ændret sig markant i tidernes løb og i dag respekteres disse borgers menneskerettigheder og grundlovssikrede rettigheder på lige fod med andre menneskers rettigheder.

Hvor der tidligere var fokus på umyndiggørelse og beskyttelse af personen under værgemål, er der i dag et stort fokus på borgerens selvbestemmelse, værdighed og livskvalitet, hvilket tillige afspejler sig i den gældende sociale lovgivning. Dette repræsenterer et mere nutidigt menneskesyn, som også er i tråd med FNs handicapkonvention.

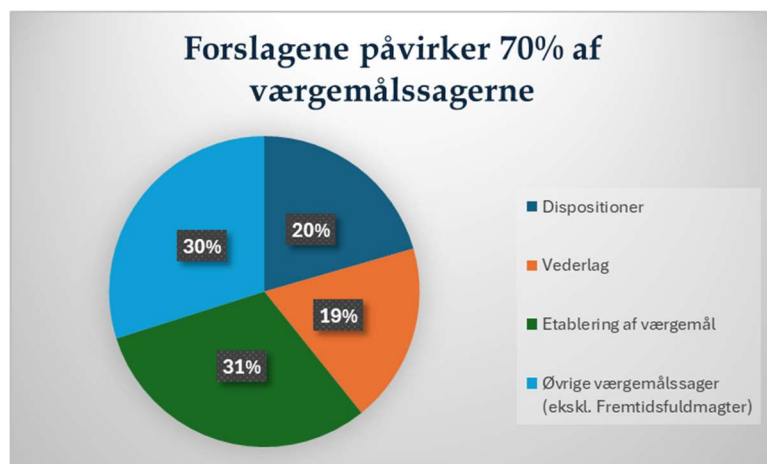
Men de borgere, der kommer under værgemål er fortsat underlagt en værgelovslovgivning, som unødigt restriktivt begrænser deres mulighed for at leve livet på lige fod med andre borgere, hvorfor den nuværende værgemålslov på visse områder stiller den pågældende borger ringere grundet dennes funktionsnedsættelse. Dette medfører en negativ begrænsning for borgerens livsførelse og livskvalitet. Endvidere medfører den nuværende værgemålslov en begrænsning for den faste værger mulighed for at træffe borgernære beslutninger for borgeren og derved sikre borgerens livskvalitet og værdighed.

Denne negative begrænsning ses særligt i de nuværende krav om, at Familieretshuset skal give tilladelse til en lang række dispositioner, trods der ikke er tvivl om, at den konkrete disposition vil højne borgerens livskvalitet. Dette krav om tilladelse medfører at borgeren må vente urimeligt længe på at få opfyldt behov og ønsker, som borgeren ønsker opfyldt eller som uden tvivl vil lette hverdagen og sikre livskvalitet og værdighed for den enkelte. Derudover medfører kravet om tilladelse store sagsmængder og urimeligt lange sagsbehandlingstider hos Familieretshuset.

Som faste værger ser vi det som en nødvendighed, at Familieretshusets ressourcer anvendes bedst muligt, ligesom det er nødvendigt at tilpasse værgemålslovgivningen, så lovgivningen i højere grad sikrer borgerens livskvalitet og værdighed trods en nedsat funktionsevne. Dette vil tillige betyde, at den faste værge kan træffe hurtigere og mere borgernære beslutninger til borgerens bedste.

Værgemålsloven er sidst grundlæggende revideret i 1997. Der er behov for en gennemgribende revision af loven, der sikrer, at værgemålsloven kan fungere i samspil med den øvrige sociale lovgivning, FNs Handicapkonvention og de grundlovssikrede rettigheder til borgerens bedste.

Kilde: Bilag 4, Tabel 1, Familieretshusets udtalelse til Folketingets Ombudsmand, 5. september 2024

Nærværende er Foreningen af Faste Værger i Danmarks forslag til konkrete ændringer i værgemålslovgivningen, der vil sikre at lovgivningen afspejler det moderne menneskesyn på de borgere, der er dybt afhængige af støtte for at fungere i det moderne Danmark.

Ifølge Familieretshusets opgørelser var der i 2023 i alt 27.413 sager på værgemålsområdet eksklusiv fremtidsfuldmagtssager, som ikke vedrører udfordringerne for borgere under værgemål. Af de 27.413 sager var 5.653 dispositionssager og 5150 vederlagssager, som begge således er store sagsområder som foreningen foreslår ændringer til. Selvom vi ikke kender tyngden af de enkelte sagsområder repræsenterer alene dispositions- og vederlagssager en betydelig mængde på 39% af den samlede sagsmængde på det ordinære værgemålsområde (ekskl. fremtidsfuldmagter). Som direkte effekt vil foreningens forslag derfor betyde en

Vi kan ikke sige præcis, hvornår din sag er færdigbehandlet, men den forventede sagsbehandlingstid fra sagens modtagelse er:

- for køb af fast ejendom: 52 uger
- for salg af fast ejendom: 4 uger
- for leje af lejlighed for mindreårige: 4 uger
- for opstart af erhvervsvirksomhed for unge: 28 uger
- for brug af mindreåriges formue til konfirmation: 17 uger
- for brug af midler til ferie for voksne: 11 uger
- for usædvanlige handlinger/dispositioner i dødsboer: 85 uger
- for brug af formue til budgetunderskud: 11 uger
- for brug af mindreåriges formue til efterskole: 24 uger
- for brug af voksnes formue til anskaffelse af forbrugsgoder: 11 uger
- for stiftelse af gæld for voksne: 34 uger
- for selskaber og pantebreve: 87 uger
- for indgåelse af forlig: 208 uger
- for brug af midler til gave: 208 uger
- for brug af midler til øvrige formål: 166 uger

Forventede sagsbehandlingstider – Familieretshuset, november 2024

væsentlig reduktion af sager, der skal behandles hos Familieretshuset og derved sikre frigørelse af ressourcer, som kan nedbringe sagsbehandlingstiden hos Familieretshuset, som i dag er totalt uacceptabel for borgere under værgemål.

Foreningen foreslår endvidere at en del af etableringssagerne kan overgå til kommunerne.

Disse sager udgør ca. 31% (8.504) af sagerne i Familieretshuset. Dette vil medføre en forbedret udnyttelse af de samlede ressourcer på tværs af stat og kommune og vil bidrage til at sagsbehandlingen af nye værgemål kan gøre tidsmæssigt kortere.

Formuen skal komme borgeren til gode

Forældet syn på forbrug af formue

Af værgemålslovens § 25 fremgår, at *"værgen skal sørge for, at formuen bevares og giver rimeligt udbytte"*. Bestemmelsen synes i høj grad at være rettet mod børn, der skal have forvaltet deres formue, indtil de bliver myndige. I dag er borgere under værgemål en bred gruppe borgere, der omfatter børn, voksne med handicap samt ældre. Den nuværende lovgivnings ordlyd hæmmer især voksne med handicap og ældres mulighed for at anvende sin frie formue, inden de dør. Der bør i stedet laves en ny generalklausul med fokus på borgerens livskvalitet frem for formuebevarelse. Dette vil give borgere under værgemål større mulighed for at planlægge sin økonomi sammen med sin beskikkede værge.

Unødvendige ansøgninger om brug af formue

Den nuværende lov kræver, at værgen skal ansøge Familieretshuset om at bruge af formuen, når de løbende indtægter ikke er nok til at dække udgifterne. Henset til § 25 er der en meget restriktiv praksis i Familieretshuset, som i det daglige medfører vanskeligheder for at imødekomme ønsker og behov for den værgede, indenfor en rimelig tidsramme. Ud over de sager, der har været nævnt i pressen, drejer det sig f.eks. om brug af egen formue til:

- Køb af handicaphjælpemidler. En borger skal f.eks. kunne få en ny kørestolsmotor med det samme, når den gamle går i stykker.
- Ferieudgifter. Det er normalt for andre borgere at bruge opsparet formue til årlige ferier. Det bør en borger under værgemål også have ret til.
- Kørekort. For unge er det ydmygende at se sine jævnaldrende venner gå til køreundervisning uden selv at kunne deltage. En værge skal derfor kunne anvende af den unges formue til den unges erhvervelse af kørekort uden godkendelse.
- Løbende budgetunderskud. Der kan i dag kun søges om frigivelse fra formuen til dækning af budgetunderskud tidsbegrænset, hvorefter der skal søges på ny. Tidligere er anvendt en praksis, hvor der blev givet tilladelse en gang, hvilket løb indtil værgen ikke længere fandt behov herfor. Normalvis planlægger et menneske sin økonomi over flere år. Det findes således unødvendigt bureaukratisk, at Familieretshuset begrænser perioden for dækning af budgetunderskud.
- Ny bolig/flytning. Når man flytter (typisk på plejehjem) vil der være en række udgifter som f.eks. dobbelthusleje, varmeregnskab, flytteudgifter, indskud eller indskudslån, nye møbler og andre flytterelaterede udgifter. Med de nuværende regler må værgen ikke anvende formue/opsparing til at dække denne type

udgifter. Det kan medføre en absurd situation, hvor borgeren tvinges til at udhule sin daglige økonomi for at dække disse udgifter fordi, der ikke kan tages af formuen hertil uden forudgående tilladelse fra Familieretshuset.

De mange ansøgninger og tilladelser til dækning af nødvendige og rimelige udgifter bidrager til urimeligt lange sagsbehandlingstider hos Familieretshuset, som er til ugunst for de værgede både menneskeligt og økonomisk. Hertil kommer, at en betragtelig andel af ansøgningerne ender med at blive godkendt.

Konkrete forslag til nye regler for forbrug af formue

1. Maksimumgrænsen for indestående på afkastkonto (budgetkonto) skal sættes op fra nuværende 20.000 kr. til 75.000 kr. Som reglerne er i dag, må der stå op til 20.000 kr. på en afkastkonto (budgetkonto). Herudover må der stå midler, som værgen kan forudse skal anvendes til konkrete formål inden for overskuelig tid. Midler herudover skal overføres til forvaltningskontoen (opsparingskontoen). De 20.000 kr. er ikke blevet P/L-reguleret i mange år og er ofte ikke nok til at dække uforudsete udgifter i dagens samfund. Det er f.eks. ikke altid nok til at købe nogle fysiske og elektroniske handicaphjælpemidler eller sikre borgeren deltagelse i en ferie med pædagogisk støtte. Hertil kommer, at kravet om en systematisk overførsel af overskud fra budgetkontoen til opsparingskontoen betyder, at borgerens økonomi ikke kan planlægges fleksibelt over flere år, da et overskud skal spares op på en konto, som kun kan tilgås med Familieretshusets tilladelse, hvis der kommer underskud i efterfølgende år. Det betyder også, at beslutninger om borgers økonomi gradvist flyttes væk fra borgeren og dennes værg og over til Familieretshuset, hvilket er i strid med et moderne menneskesyn, som søger mod større medbestemmelse.
2. Der skal kunne laves en engangsoverførsel på op til 75.000 kr. fra formuen ud over evt. løbende frigivelse, så der er til uforudsete udgifter. Eventuelle efterfølgende overførsler fra formue skal godkendes af Familieretshuset.
3. Tilladelse til løbende frigivelse skal have større tidsmæssig udstrækning. Det foreslås, at en godkendelse til løbende frigivelse gælder indtil værgen, konstaterer behov for en ændring.
4. Det skal være muligt, uden Familieretshusets tilladelse, at betale alle udgifter, der relaterer sig til borgers flytning i forbindelse med flytning fra en bolig til en anden via træk på formue eller et eventuelt salgsprovenu fra salg af ejendom.
5. Det skal være muligt at anvende formue til køb af handicaphjælpemidler der ikke kan bevilges efter anden lovgivning, ferieafholdelse, kørekort og transportmidler.

Gæld som en del af hverdagen

En stor gruppe borgere under værgemål er plaget af lave indkomster og er samtidig uden formue, hvilket kan gøre det svært for denne gruppe at få hverdagen til at hænge sammen. Hertil kommer, at en del af disse borgere, inden værgemålets etablering, ofte har stiftet forbrugsgæld eller offentlig gæld i større eller mindre omfang, hvilket gør deres månedlige budget endnu strammere. For at få hverdagen til at hænge sammen for denne gruppe borgere, så kan det være nødvendigt at stifte gæld for at opretholde en tålelig levestandard for den enkelte. Det kan f.eks. være ved køb af mobiltelefon, når man skal låne til indskuddet i en lejebolig, når køleskabet pludselig er gået i stykker, eller når man indgår aftale om et rejsekort eller andre abonnementsaftaler, der kan "trækkes i minus".

Af den nuværende værgemålsbekendtgørelse § 7 fremgår det, at "*Værgen skal have statsforvaltningens godkendelse til at stifte gæld udover, hvad der sædvanlig kræves til fyldestgørelse af fornødenhederne for den, der er under værgemål*". Bestemmelsen bør jf. dens ordlyd give værgen frie rammer til – uden Familieretshusets tilladelse – at stifte gæld i det omfang, det er nødvendigt af hensyn til den, der er under værgemål. Det er dog foreningens erfaring, at Familieretshuset fortolker bestemmelsen meget stramt, idet Familieretshusets opfattelse er, at værgen skal søge Familieretshuset om tilladelse til enhver form for gældsstiftelse. Denne restriktive fortolkning skaber unødvendige sager hos Familieretshuset, hvilket i sidste ende kommer borgeren til skade, da borgeren skal vente urimeligt længe før nødvendige dispositioner kan foretages. I de konkrete situationer er der ofte behov for at handle hurtigt, hvorfor enhver sagsbehandlingstid vil forekomme for lang og i nogle tilfælde vil føre til yderligere økonomisk skade for borgeren.

Der er et stort behov for præcisering af bestemmelsen samt en mere tidssvarende fortolkning af bestemmelsen.

Konkrete forslag – Generel beløbsgrænse

1. Det skal være muligt for værgen at foretage visse typer gældsstiftelse uden forudgående tilladelse fra Familieretshuset. Der kan evt. overvejes en generel beløbsgrænse på f.eks. 10.000 kr. i samlet gæld.
2. For lån til indskud i lejebolig skal der ikke være en øvre grænse og værgen skal altid kunne ansøge herom uden Familieretshusets forudgående tilladelse.

Ny model for væргеvederlag

Foreningen af Faste Værger i Danmark vil gerne bidrage til at forenkle sagsgange og reducere sagsbehandlingstiden i Familieretshuset for de mest almindelige sager. Familieretshuset skal pt. godkende en lang række forhold vedr. de faste værgers vederlag og omkostningsdækning. Det medfører, at der bruges megen sagsbehandlingstid på ansøgninger, som i langt, langt de fleste tilfælde ender med en godkendelse. Det vil således frigøre væsentlige ressourcer hos Familieretshuset, såfremt sagsbehandlingen omkring værgens vederlag forenkles og standardiseres i større grad.

Den nuværende model

Den nuværende model for tildeling af vederlag til de faste værger bygger dels på faste vederlag samt en række skønsmæssige vederlag. Det løbende månedlige vederlag tildeles efter en fast takst, mens vederlag for etablering af værgemålet, vederlag for kontorhold samt vederlag for særligt tidskrævende opgaver tildeles efter Familieretshusets skøn. Hertil kommer kravet om, at værgerne skal ansøge om dækning af kørselsudgifter forbundet med varetagelsen af værgemålet. Familieretshuset modtager således typisk yderligere 3 ansøgninger fra værgerne for afgørelse om vederlag til værgerne – i forlængelse af Familieretshusets afgørelse om beskikkelse.

Værgerne skal således i dag dels aktivt søge en række vederlag fastsat og dels opgøre det konkrete tidsforbrug i værgforholdet, der herefter skal vurderes skønsmæssigt af Familieretshuset, hvorefter afgørelse om vederlag skal træffes. Det betyder, at Familieretshuset efter beskikkelsen af værgemålet genåbner sagen flere gange for at behandle ansøgninger fra værgerne, hvilket medfører u hensigtsmæssigt ressourceforbrug hos Familieretshuset. Det samme gør sig gældende for standardvederlag, når retterne beskikker en værger. I disse tilfælde skal værgerne indsende en unødvendig ansøgning om løbende standardvederlag til Familieretshuset.

Som ordningen er i dag, medfører den udover lange sagsbehandlingstider på op til 1 år i Familieretshuset tillige en række usikkerheder i såvel værgens opgørelser som i Familieretshusets sagsbehandling, som i begge tilfælde bygger på skøn. Der er derfor behov for en administrativt enkel model for fastsættelse af værgens vederlag ved etablering af værgemål og andre tidsbegrænsede opgaver, som både kan bidrage til at sænke sagsbehandlingstider i Familieretshuset og samtidigt sikre større ensartethed på området.

Behov for en forenklet vederlagsadministration

Foreningen af Faste Værger foreslår et forenklet system med fokus på ensartethed, administrativ tidsbesparelse og kvalitet. Derfor foreslås, at der indføres flere standardsatser for vederlag til værger i de mest almindelige værgemål. De nedenfor foreslåede standardsatser er under de eksisterende maksimumsatser, der er gældende i dag og ligger således inden for det spænd Familieretshuset typisk tildeler i dag.

Standardetableringsvederlaget og kontorholdsdækning bør tilkendes i forbindelse med Familieretshusets beskikkelse af værgemålet, så sagen ikke skal genåbnes flere gange efterfølgende.

Kun undtagelsesvist skal der kunne ansøges Familieretshuset om et forhøjet etableringsvederlag, hvis værger på baggrund af sit rimeligt anvendte timeforbrug, har brugt uforholdsvist mange timer i forhold til et gennemsnitligt værgemål. Dette kan være nødvendiggjort i særlige tilfælde f.eks. hvor der er mange midler/aktiver i udlandet som der skal skabes overblik over.

En forenklet vederlagsadministration vil have en række fordele:

- En markant nedgang i vederlagssager, som skal vurderes af Familieretshuset. Det vil frigive væsentlige ressourcer til anden sagsbehandling.
- Det vil mindske usikkerheden hos de værgede.
- Det vil fjerne ventetiden på vederlagsudbetalingerne, som i dag kan være mere end 1 år, hvilket er urimeligt længe for de faste værger.
- Det vil sikre, at værger ikke mister sit vederlag, hvis borgeren afgår ved døden mens Familieretshuset sagsbehandling pågår.

Konkrete forslag – Øget brug af standardvederlag

1. Standardetableringsvederlag for både økonomisk og personlige værgemål. Der indføres et standardetableringsvederlag på 2/3 af det nuværende maksimalvederlag som tilkendes samtidigt med Familieretshusets eller rettens fremsendelse af værgebeskikkelse.
2. Standardetableringsvederlag for kombinerede personlige- og økonomiske værgemål. Der indføres et standardetableringsvederlag for kombinerede personlige- og økonomiske værgemål med den fulde fremtidige standardsats for økonomiske værgemål og halvdelen af den fremtidige standardtakst for personlige værgemål.
3. Kontorhold. Der indføres en standardsats for kontorhold, som bevilges allerede ved beskikkelsen i samme afgørelse som hvori det løbende vederlag og etableringsvederlaget fastsættes.

-
4. Mulighed for at forhøje vederlaget i særlige tilfælde. Da ovenstående standardetableringsvederlag ligger under det nuværende maksimalvederlag skal det fortsat være muligt for værgeren at søge om et forhøjet vederlag i forbindelse med værgemål, der er særligt tidskrævende for værgeren, herunder værgemål hvor borgeren f.eks. har usædvanligt mange kreditorer eller på anden vis en kompleks økonomi såsom f.eks. aktiver i udlandet, der kræver sikring/håndtering. Familieretshuset skal i givet fald godkende dette på baggrund af et timeregnskab fra værgeren som det er tilfældet i dag.

 5. Alle vederlagssatser og kontorholdssats P/L-reguleres på samme måde som maksimalvederlagene og løbende vederlag bliver i dag.

Behov for en mere effektiv etablering af værgemål for demente m.fl.

Familieretshuset har løbende forsøgt at effektivisere sagsbehandlingen af værgemålsområdet. Desværre stiger sagsbehandlingstiden fortsat. Familieretshusets effektiviseringsinitiativer samt tilførelsen af 13 millioner kroner ekstra til området i 2024 har ikke ført til en hurtigere sagsbehandling – tværtimod. Udviklingen skyldes ifølge Familieretshusets besvarelse af 5. september 2024 til Folketingets Ombudsmand især, at flere borgere har behov for et værgemål, hvilket medfører en stigning i indkomne sager om etablering af værgemål. Dette giver en efterfølgende stigning i andre sagskategorier, herunder dispositionssager, regnskab, tilsyn og vederlag.

Kommunerne skal kunne afgøre flere sager selv

Foreningen af Faste Værger foreslår, at afgørelseskompetencen med hensyn til at beslutte om visse persongrupper skal sættes under værgemål, fremadrettet overføres fra Familieretshuset til kommunernes myndighedsafdelinger.

Foreningen foreslår konkret, at kommunernes myndighedsafdelinger skal have ansvaret for etablering af værgemål for personer med betydeligt og varigt nedsat psykisk funktionsevne, som er en konsekvens af en erhvervet og fremadskridende mental svækkelse. Gruppen er identisk med målgruppen omfattet af servicelovens kapitel 24 B.

Da der herudover ofte vil være behov for hurtig og effektiv sagsbehandling i relation til etablering af værgemål for borgere der som følge af pludselig hjerneskade (f.eks. opstået af blodprop, hjerneblødning eller traumatiske hovedskader) foreslås det, at kommunen også får afgørelseskompetencen i disse sager.

Kommunernes myndighedsafdelinger er allerede i dag meget ofte involveret i disse værgemålssager, idet det ofte er kommunerne, der søger Familieretshuset om etablering af værgemål for disse persongrupper. Sædvanligvis vil henvendelser fra plejehjem, demenskonsulenter og andet kommunalt personale tilgå kommunernes myndighedsafdelinger, der herefter selvstændigt vurderer, om betingelserne for etablering af værgemål er til stede, og herefter indstiller til Familieretshuset, om der skal etableres værgemål.

Kommunerne har således personale, der i større eller mindre omfang har kendskab til værgemålsloven og til betingelserne for at sætte personer under værgemål. Hertil kommer, at kommunernes myndighedsafdelinger har lettere adgang end Familieretshuset til hurtigt at skaffe sig omfattende og detaljerede oplysninger om den enkelte borgers forskelligartede problematikker.

Det kan derfor synes som unødigt og ineffektivt dobbeltarbejde, at kommunerne først vurderer, om en person skal under værgemål, for derefter at bede Familieretshuset

om at vurdere, om kommunen har ret i sine betragtninger om nødvendigheden af, at værgemål etableres.

I dag belastes kommunerne økonomisk af, at demente borgere placeres i aflastningsboliger, indtil der er etableret et værgemål. Det må formodes, at kommunerne har betragtelige udgifter hertil.

Hertil kommer, at begge de ovennævnte persongrupper selv ofte vil have unødvendige udgifter til realkreditlån, vedligeholdelse af hus, ejendomsskatter mv., hvis f.eks. et hus skal sælges, men ikke kan blive solgt, før et værgemål er etableret. Endelig er det almindeligt kendt, at flytninger af midlertidig karakter ikke har en gavnlig effekt på en demensdiagnose.

Det er Foreningen af Faste Værgers opfattelse, at en overflytning af afgørelseskompetencen for de borgere, der er omfattet af servicelovens kapitel 24 B samt de der pludseligt får en hjerneskrade, vil medføre en langt hurtigere ekspedition af sagerne end de 10 måneder, det tager i dag.

Det er desuden opfattelsen, at den samfundsøkonomiske udgift til behandling af den enkelte værgemålssag vil falde betragtelig. Det er slet og ret fordi der skæres et led væk i form af Familieretshuset. Den største samfundsøkonomiske gevinst må dog formodes at ligge i besparelser til aflastningsboliger for kommunerne samt en mere effektiv kommunal drift ved at der hurtigt visiteres til det rette tilbud.

Ovenstående forslag vil medføre en betragtelig reduktion af sagspuklen hos Familieretshuset uden samtidig at belaste kommunerne med en tilsvarende stor sagspukkel, idet kommunerne allerede i dag i betragteligt omfang er involveret i disse værgemålssager – blot uden at have afgørelseskompetencen på området. Det er ikke atomfysik at vurdere om en person har behov for en værge. Det nugældende system er overdrevet kompliceret og involvere for mange offentligt ansatte hænder. Dette er fordyrende og det er først og fremmest ineffektivt.

Med imødegåelsen af ovenstående forslag, vil Familieretshuset få frigjort meget betydelige ressourcer til i større omfang at fokusere på blandt andet tilsyns-, dispositions-, og vederlagssager.

Det er Foreningen af Faste Værgers umiddelbare tese, at kommunerne næppe – ud fra en samlet kommunaløkonomisk betragtning – vil blive belastet i større økonomisk omfang ved at få tillagt afgørelseskompetencen, idet kommunerne på anden vis vil spare penge ved en effektiviseret sagsbehandling.

Model for klager over kommunens afgørelser

Det kan overvejes, om Familieretshuset skal gøres til klageinstans over for kommunernes afgørelser om etablering af værgemål for de ovenstående borgere. Det kan imidlertid også med fordel overvejes, om det i stedet skal være det nyetablerede Det Socialfaglige Nævn vedrørende Magtanvendelse over for Borgere med Handicap, der skal fungere som klageinstans. Formanden for nævnet er som bekendt dommer, og det vil kunne være retssikkerhedsmæssigt betryggende, hvis en dommer – på en mere effektiv og hurtig måde end en egentlig domstolsprøvelse – får lejlighed til at prøve kommunernes afgørelser.

Uanset om den ene eller den anden løsning vælges, bør en borger fortsat have ret til domstolsprøvelse.

Dersom Det Socialfaglige Nævn vedrørende Magtanvendelse over for Borgere med Handicap gøres til klageinstans, kan det overvejes, om der skal indsættes en ankebegrænsning mellem byret og landsret, således at en anke til landsretten eventuelt kan være betinget af Procesbevillingsnævnets tilladelse. En lignende ankebegrænsning kendes fra Barnets Lovs § 149 vedrørende tvangsanbringelse af børn og unge.

Bedre adgang til digitale løsninger

Samfundet bliver mere og mere digitaliseret til gavn for både borger og samfund. Der er imidlertid en gruppe borgere, som ikke kan bruge de digitale muligheder i dag. Borgere under værgemål er nogle af de mest udsatte borgere, som af flere forskellige årsager ikke kan tage vare på egne forhold og ikke har evnen eller forståelse til at kunne anvende digitale løsninger. Værger foretager derfor en række dispositioner på vegne af disse borgere.

Da værger i dag ikke kan anvende digitale løsninger, herunder MitID, på vegne af borgeren, så betyder det, at der er nogle rettigheder og funktioner som borgere under værgemål er afskåret fra at bruge grundet deres funktionsnedsættelse.

Selvom der i dag er mulighed for værgeadgang med MitID til nogle offentlige løsninger for borgere under både økonomisk og personligt værgemål er der behov for en langt bedre digital adgang for værger i både den offentlige og private sektor.

Økonomiske værgemål (uden personlige værgemål) udgør en stor del af værgemålene på landsplan. Ved denne type værgemål er værger henvist til at bruge gammeldags blanketter til at kommunikere med offentlige myndigheder og private virksomheder. Både offentlige myndigheder og private virksomheder arbejder imidlertid på at digitalisere deres sagsgange. Vi oplever allerede nu, at der er kommuner som kræver at ansøgninger skal indtastes direkte i kommunale selvbetjeningsløsninger ved brug af borgenes MitID eller at borgere skal møde op fysisk. Denne trend vil utvivlsomt fortsætte de kommende år, og der er behov for at såvel borgere som værger ikke hægtes af denne udvikling.

Konkrete forslag

- Der indføres et "Værge-ID", som kan anvendes bredt i kommunikationen med offentlige myndigheder og private virksomheder.
- Der indføres en konkret og anvendelig værgeordning i Rejsekort Danmark.
- Familieretshuset bør registrere værgens værgebeskikkelse direkte hos alle offentlige systemer (f.eks. kommuner, Udbetaling Danmark og SKAT) i forbindelse med Familieretshusets beskikkelsessagsbehandling, såfremt der ikke indføres et "Værge-ID".

Kvalitetsudvikling af faste værgers arbejde

Der er vigtigt at bibeholde mangfoldigheden blandt faste værgere, da de skal være værgere for et bredt udsnit af Danmarks befolkning. Derfor skal der fortsat rekrutteres bredt i forhold til alder, uddannelse og erhvervs erfaring. Udviklingen af kvaliteten i den enkelte værges arbejde tager udgangspunkt i den enkelte værges livserfaring og erhvervs erfaring og sker i et samspil mellem kursusaktivitet, vejledninger, egen værgererfaring, løbende kompetenceudvikling og netværksdannelse med andre værgere.

Kurser og kompetenceudvikling

Der er i dag ingen krav til uddannelsesniveau, herunder til efteruddannelse af værgere. Ej heller er der krav om deltagelse i kurser forud for optagelse på Familieretshusets liste over faste værgere.

Foreningen ønsker at højne muligheden for at faste værgere kan blive opdateret på relevant jura, der har relevans for udøvelsen af værgeregningen, ligesom foreningen finder det vigtigt, at værgeren har socialfaglig viden og pædagogiske færdigheder der styrker værgens samarbejde med værgede, værgedes pårørende og øvrige aktører, herunder pædagoger og sundhedsfagligt personale.

Foreningen oplever generelt, at det – navnlig ved nye værgere – er vanskeligt at formå den enkelte værgere til at betale for kurser og transportudgifter for deltagelse heri. Dette skal givetvis ses i sammenhæng med, at nye værgere ofte vil have et meget lavt antal værgemål og dermed også en lav indtægt ved udførelsen af hvervet.

Det er foreningens opfattelse, at den enkelte faste værges viden om relevant jura og socialfaglige og pædagogiske virkemidler på væsentlig vis vil gavne muligheden for at hjælpe de borgere, som er under værgemål, samt styrke samarbejdet med borgerne, pårørende og bosteder.

Uanset om obligatorisk efteruddannelse bliver et lovkrav, er det efter vores opfattelse ønskværdigt at de faste værgere dels gives mulighed for relevant uddannelse og dels motiveres hertil.

Det er derfor ønsket, at der tildeles en økonomisk støtte til kompetenceudvikling der er målrettet at styrke værgernes uddannelsesniveau samt socialpædagogiske viden. Vi tænker at en økonomisk bevilling i størrelsesorden omkring 600.000 kr. årligt vil kunne højne det juridisk faglige og socialpædagogiske niveau markant i forhold til i dag.

Konkrete forslag – fokus på uddannelse og praksislæring

- Den nuværende introduktionsdag i Familieretshusets regi udvikles til et egentligt introduktionskursus og i øvrigt gøres obligatorisk for nye værger. Kurset skal have tre ben: Værgens formelle rammer (hvad kan/må en værge), Værgens hverdag (fra værgens virkelighed), og Netværksdannelse (til løbende sparring).
- Der på Finansloven afsættes 600.000 kr. til kompetenceudvikling og udvikling af netværk i Foreningen af Faste Værger.

Behov for en ny tilsynsmodel

Som samfund har vi et ansvar for at beskytte de mest sårbare blandt os, herunder personer, der af forskellige årsager ikke selv kan varetage deres egne interesser. Værger, hvad enten det er familieværger eller faste værger, spiller en afgørende rolle i denne beskyttelse. Det er nødvendigt at sikre, at værgerne lever op til deres ansvar og agerer i overensstemmelse med lovgivningens krav og hensigten bag deres rolle.

Den nuværende tilsynsmodel er i høj grad reaktiv. Som udgangspunkt føres der tilsyn med aflagte værgeregnskaber samt hvis der klages over en værge. For faste værger føres der også tilsyn med om værger har besøgt den værgede i det seneste år.

En ny tilsynsmodel skal i højere grad kunne opsamle erfaringer og anvende disse til proaktivt at forbedre kvaliteten af værgearbejdet, herunder at minimere eventuelle fejl i den økonomiske forvaltning af den værgedes indtægt og formue.

Forskel på faste værger og familieværger

I forhold til tilsyn er det vigtigt at skelne imellem faste værger og familieværger. Faste værger har ansvaret for flere værgemål, mens familieværger typisk kun er værge for en enkelt pårørende. Hvor familieværger har en mere personlig tilgang, så har faste værger en mere professionel tilgang til værgearbejdet. For faste værger bør der derfor være nogle særlige fokusområder - både i forhold til kvalitetstilsyn og økonomisk tilsyn.

Kvalitetstilsyn med faste værger

I dag består Familieretshusets årlige tilsyn med faste værger primært af en årlig indberetning med angivelse af værgemålets omfang samt karakteren af kontakt med den værgende og deres primære omsorgspersoner. Den årlige indberetning blev ultimo 2023 ændret, så den også skal indeholde oplysninger om værgedes formue og indtægt selvom Familieretshuset selv har lovgivningsmæssig hjemmel til at trække disse oplysningerne via SKAT.

Den årlige indberetning har til formål at sikre at værgerne har det fornødne kendskab til den værgede, herunder i hvilket omfang det har været muligt at besøge den værgede i eget hjem i årets løb. Kendskabet til den værgede er selvsagt afgørende for at kunne anvende indtægt og formue til gavn for den værgede, så kendskab bør også fremadrettet være et element i tilsynet.

Selvom faste værger har større erfaring og en mere indarbejdet rutine end familieværger, kan det nuværende årlige tilsyn med faste værger med fordel udvikles og suppleres med et bredere kvalitetsorienteret tilsyn. Dette kan f.eks. dreje sig om procedurer for ansøgning om boligstøtte, afdækning af værgedes ønsker vedrørende eventuelle planlagte flytninger, eller vurdering af værgedes behov i dagligdagen.

Økonomisk tilsyn med faste værger

Faste værger har i dag adgang til regnskabsfritagelse i Forvaltningsinstitutterne for alle deres værgemål. Det betyder, at forvaltningsinstituttet har ansvaret for at lave bilagskontrol i forbindelse med alle konkrete betalinger. Der føres dermed løbende og proaktiv kontrol med faste værgers økonomiske dispositioner, herunder særlige dispositioner, som kræver forudgående tilladelse fra Familieretshuset.

Forvaltningsinstituttets løbende tilsyn medfører dermed stor sikkerhed for at faste værgers økonomiske forvaltning er korrekt og i overensstemmelse med lovgivningen.

Da faste værger har en større mængde værgemål vil værgerne have etableret egne procedurer, sagsgange og samarbejdsflader. Disse kan med fordel indgå et stikprøvebaseret økonomisk tilsyn, som kan supplere den løbende bilagskontrol i forvaltningsinstitutter. Det kan f.eks. dreje sig om værgens egne procedurer for bilagskontrol, ekspedition af betalingsanmodninger og samarbejde med serviceleverandører.

Konkrete forslag – Stikprøve- og dialogbaseret tilsyn

- At der indføres et stikprøvebaseret kvalitets- og økonomisk tilsyn med faste værger, så der i hver tilsynsperiode udvælges et antal faste værger til tilsyn (f.eks. 3- 5% af værgerne).
- Tilsynet skal være dialogbaseret og have til formål at forhindre fejl og forbedre kvaliteten af værgers arbejde. Derfor skal erfaringer og læringspunkter fra tilsynet gøres tilgængeligt for alle faste værger på de årlige dialogmøder mellem faste værger og Familieretshuset, indgå som en integreret del af Familieretshusets introduktionskurser samt på skrift (f.eks. via en årsberetning).

Sagsmængde som kvalitetsparameter

Faste værger kan i dag selv angive, hvor mange værgemål de ønsker, hvilket også afspejler sig i statistikkerne. Det gør værgerne ud fra en vurdering af sine egne særegne forhold, hvor nogle har værgemålsarbejdet som deltidsbeskæftigelse og andre har mulighed for at arbejde med værgemål på fuld tid. Det kan også variere over tid, da nogle værger har mulighed for flere værgemål på nogle tidspunkter end andre. Det er et værdifuldt og fleksibelt system, som det vil være u hensigtsmæssigt at afskaffe. Der bør derfor ikke fastsættes et generelt maksimum for antallet af værgemål en fast værge kan have, da det afhænger af den enkelte værges forudsætning ift. tid, uddannelse, og organisering af arbejdet.

På grund af stigende antal værgemål har Familieretshuset ønsket at udvide antallet af faste værger over de seneste par år.

De nye værger har i sagens natur relativt få sager. I 2023 havde ca. 34% færre end 20 værgemål. Samtidigt har næste halvdel (47%) af værger i dag mellem 20 og 59 værgemål. Kun 9% har henholdsvis mellem 60-69 værgemål og over 70 værgemål.

Antal værgemål	Andel af værger
0-19	34%
20-59	47%
60-69	9%
70+	9%

Besvarelse til Folketingets Retsudvalg af spørgsmål nr. 700

Det vil være formålstjenligt, hvis der blev fastsat et vejledende minimum for antallet af sager en ny fast værge skal påtage sig. En portefølje af flere sager vil give et bredt erfaringsgrundlag for værgen, som vil styrke værgens praksiserfaring og dermed bidrage til at udvikle den faste værges kompetencer, hvilket vil komme borgeren til gode.

Det vil samtidigt kunne forbedre kvaliteten af værgens arbejde, hvis den enkelte værge fik tildelt sager på det samme bosted, institution eller plejehjem, da værgen og institutionerne får et bedre kendskab til hinandens rutiner, så samarbejdet kan fungere med færre misforståelser og fejl.

Der er naturlig afgang af værgemål pga. dødsfald. Derfor er det nødvendigt at have en stabil tilgang af nye værgemål for at en værge kan opretholde aktivitetsniveauet.

Faste værger over hele landet har i 2023 og 2024 oplevet, at der ikke tildeles nye værgemål, eller at tildelingen af nye værgemål ligger på et minimum. Samtidigt har Familieretshuset antaget flere nye faste værger uden at de etablerede faste værger har nået deres ønskede sagsmængde.

Det er et stort problem, at Familieretshuset dermed skaber usikkerhed for faste værger, som ikke kan planlægge deres arbejde og økonomi ud fra en forventning til at de opnår det ønskede antal værgemål. Dette er et særligt stort problem, hvis en fast

værge ønsker at overgå til fuldtidsbeskæftigelse. Dette er for nuværende umuligt for værgerne at planlægge på grund af uforudsigelig tildeling af nye værgemål. Dette vanskeliggør beslutningen om at opgive anden beskæftigelse til fordel for værgegerningen.

Hvis alle faste værger kan få større sikkerhed for at få den ønskede sagsmængde kan en betydelig ekspertise fastholdes til gavn for de værgede og vil samtidigt bidrage til større stabilitet for Familieretshuset. Dette gælder ikke mindst for fuldtidsbeskæftigede værger, som i sagens natur ønsker at forblive værger i lang tid.

Konkrete forslag – Antal værgemål

- Der indføres et vejledende minimum for antallet af værgemål på 25. Værgemålene skal tildeles relativt hurtigt efter værgerne er antaget.
- Familieretshuset bør tildele værgemål op til det ønskede maksimum til eksisterende faste værger inden der antages nye faste værger for at reducere usikkerheden for og fastholdelse af de erfarne faste værger.

Øvrige forslag til ændringer

Samværgemål jf. § 7 bør fjernes

En samværge kan ikke træffe beslutninger på borgerens vegne, men kan alene rådgive og vejlede borgeren. Alle beslutninger skal træffes sammen med borgeren. Bestemmelsen om samværgemål stammer fra en tid, hvor den sociale lovgivning ikke var så bærende som den er i dag. Samværgemål er endvidere ikke underlagt de alm. regler for værgemål. Alt skal således aftales privatretligt mellem borger og værge, herunder værgens honorar.

Værgemålslovens § 7 søger at dække et behov, der i dag dækkes af sociallovgivningens muligheder for tildeling af bostøtte, mentorordninger og socialpædagogisk bistand, jf. servicelovens § 85.

Da der i dag findes både offentlige og private alternativer, der dækker borgerens behov for rådgivning og vejledning, så er det svært at se, at der i dag er et særskilt behov for at beskikke en værge til samværgemål, hvorfor bestemmelsen bør fjernes.

Midlertidige værgemål er ofte ikke nok

Bestemmelsen om, at værgemålets omfang ikke skal være mere omfattende end nødvendigt medfører i praksis desværre, at der i forbindelse med især flytteværgemål ikke er taget stilling til, hvem der skal varetage borgerens behov efter flytningen er overstået.

I forbindelse med værgemål beskikket til flytning er det ganske ofte nødvendigt efterfølgende at søge om at få etableret et varigt økonomisk værgemål, da den værgede ofte ikke kan tage vare på sin egen økonomi.

Familieretshuset skal herefter genåbne sagen og foretage en fuld sagsbehandling på ny, hvilket medfører endnu en lang sagsbehandlingsperiode for den enkelte borger. I den efterfølgende sagsbehandlingsperiode kan økonomien derfor forværres med øgede renteudgifter og rykkergebyrer mv.

Ved begrænsede værgemål kan værgen desuden ikke få adgang til skatteoplysninger. Derved har værgen ikke det fulde billede ift. at varetage den værgedes interesser, hvilket særligt er nødvendigt, såfremt det begrænsede værgemål omhandler flytning af borgeren til eksempelvis plejebolig.

Derfor foreslås det, at Familieretshuset i forbindelse med ansøgninger om midlertidige værgemål skal være særligt opmærksom på, om der i tillæg til et midlertidigt værgemål skal etableres et permanent (økonomisk) værgemål. Dette vil kunne spare både Familieretshuset og borgeren for en ekstra sagsbehandling.

Forældet aldersgrænse bør afskaffes

I dag kan faste værger over 70 år ikke beskikkes nye værgemål. Det er vores indtryk, at Familieretshuset også er tilbageholdende med nye beskikkelser i perioden op til værgen, fylder 70 år. Den nuværende aldersgrænse er ikke lovmedholdelig og aldersdiskriminerende og bør fjernes. Værgemålslovens § 23, stk. 1 giver justitsministeren beføjelse til at fastsætte nærmere regler om behandlingen af værgemål og værger. Det kan ikke antages, at dette tillige giver ministeren adgang til, at foretage egentlig aldersdiskrimination.

Med den nuværende grænse går vi glip af erfarne værgers bidrag til at løse denne vigtige samfundsopgave, og aldersbegrænsningen er ude af trit med den almindelige samfundsudvikling, hvor der satses på at flere ældre skal yde en indsats på arbejdsmarkedet.

Familieretshuset fører tilsyn med værgerne og kan derved reagere, såfremt en væрге over 70 år ikke længere kan varetage værgemålsarbejdet på tilfredsstillende vis.

Statslig erstatningsordning bør etableres

Erfaringsmæssigt er der ikke mange værgemål, hvor faste værger har pådraget sig erstatningsansvar. Foreningen har i dag en frivillig kollektiv ansvarsforsikringsordning. Den har imidlertid en yderst begrænset dækning (1 mio. kr. årligt kollektivt) og det har vist sig vanskeligt at få tilbud fra forsikringsordninger der på relevant vis sikrer de værgede økonomisk sikkerhed ved ansvarspådragende handlinger af en vis størrelse begået af de faste værger. Hertil kommer, at der ikke er tvunget medlemskab af den eksisterende ordning.

I modsætning til hvad vi kender fra f.eks. advokatbranchen er der i dag ikke en lovpligtig ansvarsforsikring for faste værger. Der er heller ikke som sådan krav til værgens økonomi, herunder den økonomiske formåen til at kunne dække et eventuelt erstatningskrav fra værgede. I en situation hvor den værgede skal tåle at underkaste sig et så vidtgående indgreb, at en tredjemand skal styre pågældendes økonomi, vil det være nærliggende at indtænke en ordning for værgede, som ligner ordningen i offererstatningsloven. Under sådan en ordning vil staten dække eventuelle erstatningskrav rettet imod faste værger med mulighed for statslig regres imod skadevolder. Dette vil selvsagt styrke retssikkerheden for de under værgemål betragteligt uanset om den faste væрге har en ansvarsforsikring eller ej.

I forbindelse med en ændring af værgemålslovgivningen bør der derfor indføres en statslig erstatningsordning, der som minimum dækker værgede med en beskikket fast væрге.

Begrebet "særlige dispositioner" bør præciseres

Begrebet "særlige dispositioner" anvendes flere steder i den nugældende værgemålslov uden at være præciseret.

Dette giver anledning til tvivl og u hensigtsmæssige sagsbehandling og egenhændige praksisændringer hos Familieretshuset.

Eksempelvis har arbejdet med at sælge en borgers ejendom tidligere været anerkendt som en særlig disposition, der tidligere er blevet afregnet med et særskilt vederlag til værgeren for antal timer forbrugt til opgaven. Familieretshuset har dog egenhændigt ændret praksis på området, hvorfor en værge i dag reelt ikke modtager vederlag for arbejdet forbundet med salg af borgerens ejendom på trods af at der er betydeligt arbejde med sagsbehandling, herunder til to særlige godkendelsessags gange i Familieretshuset.

Dette findes naturligvis ikke rimeligt og øvrigt i strid med værgemålsloven, at værgeren ikke aflønnes for det udførte arbejde. Det bør derfor præciseres, hvad begrebet "særlige dispositioner" dækker over, ligesom den tidligere praksis, hvor værgeren tildeles et særskilt vederlag for arbejdet med tømning, fraflytning og salg af borgerens bolig bør genindføres og indskrives i lovgivningen, idet dette arbejde i langt de fleste tilfælde medfører en meget betragtelig mængde ekstra arbejde i forhold til varetagelsen af økonomisk/personlige forhold i øvrigt.

Afregning af vederlag ved borgers død

I dag har faste værger ikke sikkerhed for deres vederlag og udlæg, når en person under værgemål dør. Hvis etableringsvederlag som foreslået bliver udbetalt i forbindelse med beskikkelsen vil dette være løst for denne type sager, men vil bestå for midlertidige værgemål, som f.eks. flytteværgemål. I disse tilfælde foreslås, at Familieretshuset betaler værgeren direkte, og overtager værgens krav i boet. Bobehandlingen tager i visse tilfælde flere år, hvilket er en urimelig situation at stille faste værger i. Dette kendes fra beskikkede forsvarsadvokaters honorar ifm. retssager, hvor staten har ansvaret for at inddrive beløbet hos borgeren.

Bilag – Antal indkomne sager i Familieretshuset

Indkomne sager for hele værgemålsområdet - 2023	jan	feb	mar	apr	maj	jun	jul	aug	sep	okt	nov	dec	I alt
Etablering af værgemål	751	656	691	568	619	646	615	579	871	954	934	620	8.504
Ændring af værgemål	114	101	146	87	87	97	93	92	69	107	114	77	1.184
Etablering øvrige	1		2	4				2	1	1			11
Dispositioner	574	453	559	412	485	522	393	451	446	517	493	348	5.653
Vederlag	730	305	612	543	391	376	372	399	343	376	344	359	5.150
Regnskab	325	253	374	288	846	620	254	255	240	290	276	219	4.240
Tilsyn	205	107	240	109	98	131	158	129	143	268	230	195	2.013
Båndlagte midler	18	18	26	19	21	15	25	17	20	15	24	12	230
Magtsager	24	45	50	30	35	42	33	28	41	35	32	33	428
Fremtidsfuldmagter	590	556	637	515	554	569	547	586	567	693	639	482	6.935
Antal sager ekskl. fremtidsfuldmagter													27.413
Antal sager på hele værgemålsområdet													34.348

Kilde: Bilag 4, Tabel 1, Familieretshusets udtalelse til Folketingets Ombudsmand, 5. september 2024